

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-2>

CHANGING THE PARADIGM OF CONDUCTING COMBAT OPERATIONS IN THE AQUATORIUMS OF INLAND SEAS

ЗМІНА ПАРАДИГМИ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ В АКВАТОРІЯХ ВНУТРІШНІХ МОРІВ

Капочкіна

Margaryta Borysivna

*Candidate of Technical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Navigation and Ship Management
Odessa National Maritime University
Odesa, Ukraine*

Капочкіна

Маргарита Борисівна

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри навігації і керування
судном
Одеський національний морський
університет
м. Одеса, Україна*

Kovalkov

Stanislav Georgievich

*retired major of the Armed Forces
of Ukraine, master, second-level higher
education student of the Department
of Public Management
and Administration
Odessa National Technological
University
Odesa, Ukraine*

Ковальков

Станіслав Георгійович

*майор ЗС України у відставці,
магістр, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
кафедри публічного управління
та адміністрування
Одеський національний
технологічний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасній морській стратегії економічно розвинутих прибережних країн внутрішніх морів досі присутній намір домінування надводним флотом (Sea Control) з метою досягнення декількох ключових стратегічних цілей. В умовах конвенційної війни це:

- 1) контроль морської логістики регіонального рівня;
- 2) проекція сили на сушу (Power Projection);
- 3) домінування і примус у регіоні (Presence & Coercion).

Для таких країн, як Україна, на Чорному морі та Фінляндія, Естонія, Латвія та Литва – на Балтійському морі, друга та третя стратегічні цілі, за наявності такого ворога як РФ, – недосяжні. Перша стратегічна ціль, як показує досвід бойових дій в російсько-українській війні на Чорному морі, успішно досягається без задіяння надводного флоту ВМС ЗС України ударними безпілотниками, задіяними по інфраструктурі морських логістичних центрів, найпотужнішим з яких є Новоросійськ.

У відкритому океані надводний флот досі залишається єдиним інструментом, який дозволяє досягти зазначених стратегічних цілей. У внутрішніх морях, як показує бойовий досвід війни РФ проти України, надводні кораблі є вразливими цілями і тому їх застосування втратило сенс. Внутрішні моря мають географічні особливості, які радикально змінюють роль надводних кораблів у сучасній війні. По-перше, це обмеженість простору для маневру та передбачуваність маршрутів. У сучасній мережецентричній війні вся акваторія моря відстежується в режимі реального часу, що робить надводний корабель легкою ціллю. По-друге, надводний флот ефективно знищується береговими системами протикорабельних ракет (ПКР). Висока ефективність зазначених систем обумовлена наявністю тилового забезпечення і тому практично необмеженою кількістю ракет, а корабельний ордер натомість немає тилового забезпечення і тому обмежений декількома десятками ракет, тому в результаті морського бою буде беззаперечно знищений береговими батареями ПКР.

Крім того, у знищенні надводних кораблів високу ефективність показали ударні безпілотні апарати. Так, атака роєм з 50-ти дронів одночасно, перевагає будь-яку корабельну систему ППО/ПРО.

Завдяки цьому, в акваторіях внутрішніх морів паритет воюючих країн у тоннажі чи кількості кораблів втратив сенс. Ця позиція знайшла відображення у Стратегії воєнної безпеки України [1, с. 1], затвердженій Указом Президента України № 121/2021 від 25 березня 2021 року, у якій прямо зазначено про недоцільність досягнення воєнного паритету з противником (російською федерацією) у класичному розумінні, тобто, кількісної чи тонажної рівності в озброєннях. Цей підхід фактично відображає перехід від радянської концепції «паритету сил» до сучасної західної моделі асиметричної оборони, де акцент робиться на максимізації втрат противника за мінімальних власних витратах, а не на дзеркальному копіюванні його арсеналу.

Математична модель сучасної асиметричної оборони, у тому числі для надводного флоту ВМС ЗС України, була розроблена авторами доповіді в рамках відповідної НДР, що виконувалася у 2023–2024 роках під головуванням ЦНДІ ЗС України і удосконалена у 2025 році. У якості алгоритму було запропоновано створення регресійного рівняння, де функція (Y), як показник втрат у морському бої надводних кораблів та катерів (у економічному еквіваленті), залежать від аргументів (X) – низки засобів ураження, які застосовувалися у реальних морських боях у 2022–2024 роках проти надводних кораблів (у економічному еквіваленті). У якості аргументів розглядалися: протикорабельні ракети (X_1), ударні авіаційні дрони (X_2), ударні надводні морські дрони (X_3) тощо. У покращеному варіанті динамічного

моделювання регресійне рівняння створюється за кількісними даними низки реальних морських боїв за певний проміжок часу, в межах якого за оцінками, наприклад F-тесту та t-тесту, не визначено якісних (статистично значимих) змін тенденцій.

$$Y = a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + a_4X_4 \dots + a_nX_n$$

Створення регресійної моделі є ітераційним процесом, спрямованим на пошук ефективних незалежних аргументів. Також застосовується покрокове видалення та/або додавання аргументів до тих пір, поки не знайдеться найкраща регресійна модель. Величина відхилень регресійного рівняння – один із вимірів якості роботи моделі, який застосовується для обрання найкращого варіанту моделі.

За умов появи на «полі» бою нової зброї або суттєвої модернізації існуючих зразків і відповідних якісних змін у результатах боїв, що визначається тестуванням вхідних даних (F-тест; t-тест), модель ВМС оновлюється а короткострокове планування їх розвитку – відповідно корегується.

У доповіді проводиться також критичний аналіз концепції НАТО «Розподілені морські операції» (Distributed Maritime Operations), де акцент робиться на мережецентричній війні та маневрі в умовах домінування противника в надводному просторі. Зазначена концепція базується на малих ракетних катерах та корветах. Досі вважається, що саме малі швидкісні платформи з потужним ракетним озброєнням (8–16 ПКР) є ефективним втіленням «distributed lethality». Помилковість зазначеної концепції підтверджується тим, що країни Балтії та Норвегія зараз активно переозброюють стелс-корвети додатковими лазерними системами, додатковими швидкострільними турелями, РЕБ і навіть захисними сітками.

Війна РФ проти України в Чорному морі довела:

- швидкість і низька ЕПР не допомагають проти оптичного та ІЧ наведення дронів;
- захист у вигляді кулеметів та гармат недостатній проти ройових атак (5–15 дронів).

Висновки. На основі бойового досвіду російсько-української війни можна констатувати, що малі швидкісні ракетні катери та стелс-корвети типу Skjold (Норвегія) та Visby (Швеція) вразливі не тільки до протикорабельних ракет, але й до атак надводних і підводних дронів-камікадзе. Попри це, будь-який російський корабель, що вийде з Кронштадта чи Балтійська, буде в зоні ураження NSM та Harpoon протягом всієї операції. На підставі цієї інформації можна констатувати, що концепція НАТО «Розподілені морські операції» (Distributed Maritime Operations) потребує корегування в аспекті доціль-

ності застосування у внутрішніх морях швидкісних ракетних катерів та стелс-корветів в умовах сучасної війни.

Література:

1. Стратегія воєнної безпеки України: Указ від 25.03.2021 2021. № 121. С. 1 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 20.11.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-3>

**UKRAINE'S MARITIME SECURITY STRATEGY:
BEFORE THE PROBLEM IS STATED**

**СТРАТЕГІЯ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ:
ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ**

Kononenko

Tetiana Volodymyrivna

*Doctor of Sciences in Philosophy,
Professor,
Professor of the Department of State
and Legal Disciplines of the Institute
of Law and Security
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Кононенко

Тетяна Володимирівна

*доктор філософських наук,
професор,
професор кафедри державно-
правових дисциплін Інституту права
та безпеки
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Морська безпека – одна з ключових складових національної безпеки України. Морський компонент є критичним для розвитку національної та світової економіки, торгівлі, експорту промислової й аграрної продукції. Особливого значення він набуває з початком російської воєнної агресії, окупацією Криму, що обумовлює мілітаризацію Чорного моря, мінну небезпеку, блокаду морських шляхів, атаки на портову інфраструктуру, незаконний видобуток ресурсів і контрабанду.

Під стратегією морської безпеки розуміють комплексну систему, яка охоплює політичні, економічні, дипломатичні, військові, правові та технологічні аспекти. Її головною метою виступає забезпечення безпеки та відкритості моря, зміцнення ролі у Чорноморському регіоні, гарантування національної безпеки в умовах сучасних викликів. Пріоритетами морської безпеки України є: захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; відсіч збройній агресії Російської Феде-